

Čistá energie pro všechny Evropany

Pohled NNO na pozici české vlády k Zimnímu balíčku

Lépe využívat energie, stát se jedničkou v rozvoji obnovitelných zdrojů, a to za dostupné ceny pro všechny obyvatele Evropy - to jsou hlavní priority balíčku návrhů Evropské komise z konce listopadu 2016. Soubor legislativních i nelegislativních návrhů má do roku 2030 zajistit snížení emisí skleníkových plynů alespoň o 40 % (oproti roku 1990), k témuž roku dosáhnout 27% podílu obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě energie a zvýšit energetickou účinnost z 20 % v roce 2020 na 30 % na konci příští dekády.

V tomto informačním listě se věnujeme vybraným návrhům, které jsou klíčové pro další rozvoj čisté energetiky v České republice. Uvádíme, jak se pozice české vlády liší od představ nevládních organizací a/nebo původního návrhu a důvody pro podporu účinnějších řešení.

Pravidla pro trh s elektřinou

Téma	Doporučení	Stanovisko vlády ČR
Kapacitní mechanismy	<p>Zachovat nebo snížit emisní limit 550 gCO₂/kWh (tzv. EPS)</p> <p>Limit EPS by se měl vztahovat na všechny elektrárny od okamžiku, kdy regulace vstoupí v platnost</p> <p>Hodnocení přiměřenosti zdrojů by mělo probíhat na regionální úrovni</p>	<p>Proti EPS</p> <p>Stávající kapacitní mechanismy by měly být upraveny podle nových pravidel do 3 let (pozn.: Estonské předsednictví navrhlo 7 let - pozice České republiky je tudíž lepší)</p> <p>Hodnocení přiměřenosti zdrojů by mělo probíhat na národní úrovni</p>
Přednostní/zaručený přístup OZE k distribuční soustavě	Zachovat přednostní přístup	Odstranění přednostního přístupu bez výjimek

Kapacitní mechanismy

Kapacitní mechanismy jsou formou dotace, která slouží k vytvoření nových či udržení stávajících kapacit pro výrobu elektřiny a zajištění bezpečnosti dodávek. Představují však zásah do trhu a

často se zneužívají k podpoře investic do fosilních paliv. Česká vláda je toho názoru, že se mají využívat pouze jako poslední možnost, s čímž souhlasíme. Využívání kapacitních mechanismů musí být však navíc podmíněno objektivním posouzením potřeby jejich použití v konkrétním případě na regionální úrovni napříč celou EU. Česká vláda je pro posuzování na národní úrovni, ačkoli nepožaduje odstranění regionálních hodnocení. Kromě toho by měly být z kapacitních mechanismů vyloučeny ty elektrárny, které vypouštějí nejvíce emisí, a to prostřednictvím emisního limitu EPS (Emission Performance Standard). Evropskou komisí navržený limit 550 g CO₂ / kWh považujeme za absolutní minimum a domníváme se, že by tato hodnota měla být daleko nižší. EU nesmí nadále dotovat neefektivní elektrárny. Regulace by se měla vztahovat na všechny elektrárny, jak nové, tak stávající, a to ihned po jejím vstupu v platnost. Česká vláda je proti této podmínce.

Přednostní/zaručený přístup OZE k distribuční soustavě

Zatímco předchozí Směrnice o energii z obnovitelných zdrojů zaručovala přednostní přístup pro elektřinu z obnovitelných zdrojů energie, podle nových návrhů by členské státy neměly mít možnost udělovat prioritu novým projektům v oblasti obnovitelných zdrojů od roku 2021 (až na několik omezených výjimek). Česká republika toto stanovisko podporuje. Nicméně přednostní přístup pro nové instalace na výrobu energie z obnovitelných zdrojů po roce 2020 je zásadní kvůli zkráceným podmínkám na trhu, které upřednostňují fosilní paliva (dotace, externality nezahrnuté v cenách). Toto opatření je také nezbytné pro menší instalace, často komunitní projekty v oblasti energetiky, a pro posílení důvěry veřejnosti v postupný přechod na obnovitelnou energii.

Obnovitelné zdroje

Téma	Doporučení	Stanovisko vlády ČR
Cíl pro podíl OZE na spotřebě energie v roce 2030	45 %	27 %
Povaha cíle	Cíle závazné na národní i evropské úrovni	Orientační cíle na úrovni EU a žádné závazné národní cíle
Národní podpůrné mechanismy pro OZE	Umožnit členským státům udělit specifickou podporu malým instalacím a demonstračním projektům	Smíšené - viz níže
Samovýrobci elektřiny a místní energetická společenství (komunity)	Jasnější definice a posílení práv samovýrobců elektřiny a energetických společenství	Proti definici na úrovni EU
Kritéria pro bioenergii	Přísnější kritéria udržitelnosti	Proti zlepšování kritérií nad rámec platné směrnice

Závazný cíl na úrovni minimálně 45 procent pro rok 2030

Navržený cíl zajistit celkově aspoň 27% podíl obnovitelných zdrojů na spotřebě energie v EU by výrazně zpomalil současnou úroveň rozvoje tohoto perspektivního odvětví. Aby EU rozvíjela OZE v souladu s Pařížskou dohodou o ochraně klimatu a současně naplno využívala dodatečných sociálních, hospodářských a zdravotních přínosů čisté energetiky, je zapotřebí navýšit cíl na alespoň 45 %. Právní předpisy EU by měly také obsahovat ustanovení o revizi, která by umožnila úpravu cílů v souladu s budoucími závazky EU v rámci Pařížské dohody.

Závazné národní cíle (Článek 3)

Závazná výše příspěvku každého členského státu by měla být zachována jako nejefektivnější způsob, jak zajistit, aby členské státy společně dosáhly cíle EU v oblasti obnovitelných zdrojů, upevnily důvěru investorů, zajistily vyvážené zavádění obnovitelných zdrojů v celé EU a snížily investiční náklady ve všech členských státech.

Národní podpůrné mechanismy jako hnací síla rozvoje OZE (Článek 4)

Členské státy by měly mít možnost stanovit zvláštní podporu pro malé instalace a demonstrační projekty. Měly by mít pravomoc uzavírat tendry na technologie způsobem, který je vhodný pro místní podmínky a potřeby, včetně rozlišování mezi technologiemi výroby energie z obnovitelných zdrojů energie na základě úrovně vyspělosti, nákladů a fungování v rámci energetického systému. Česká vláda je proti povinnému otevření dotačních mechanismů vůči mezinárodní konkurenci, což rovněž podporujeme. Současně však zastává stanovisko, podle kterého se má účinnost podpůrných programů vyhodnocovat každých 5 let, a to je málo.

Jasnější definice a posílení práv samovýrobců elektřiny a místních energetických společenství (Články 2, 21 a 22)

Podporujeme návrh Evropské komise, podle kterého by "soběstační spotřebitelé" nebyli považováni za dodavatele při prodeji elektřiny do sítě. Spotřebitelé, kteří vyrábějí elektřinu z obnovitelných zdrojů, by měli dostávat odměnu za elektřinu odváděnou do sítě, která odráží její tržní hodnotu, hodnotu pro síť, životní prostředí a společnost. Evropská Komise také navrhla, aby komunity vyrábějící elektřinu z obnovitelných zdrojů měly právo účastnit se trhu. Zatímco česká vláda je proti takovému vymezení na úrovni EU, my se domníváme, že definice komunit vyrábějících elektřinu z obnovitelných zdrojů by měla být konkrétnější a reflektovat spíše než zisky hodnoty, které komunity přinášejí. Stejně tak by měla stanovit rozdíly ve správě a vlastnictví, které komunity odlišují od ostatních, tradičních účastníků trhu.

Podporovat pouze udržitelné (a nízkouhlíkové) využívání bioenergie (Články 3, 7, 25, 26, 28 a Příloha IX)

Česká vláda nesouhlasí se zpřísněním kritérií udržitelnosti bioenergie nad rámec předchozí Směrnice, přísnější kritéria jsou ovšem zásadní. Kromě toho by Směrnice měla do roku 2030 postupně ukončit výrobu všech biopaliv z potravinářských a krmných plodin. Zároveň by se neměly akceptovat nové cíle týkající se obnovitelných zdrojů energie v dopravě, které zahrnují biopaliva vyrobená z potravinářských nebo krmných plodin.

Energetická účinnost

Téma	Doporučení	Stanovisko ČR
Cíl pro úspory energie do roku 2030	40 %	27 % (v případě nezávaznosti i 30 %)
Povaha cíle	Závazné cíle na národní úrovni i úrovni EU	Orientační cíl na úrovni EU a nezávazné národní cíle
Cíl pro konečnou spotřebu/primární energii	Cíl pro konečnou spotřebu i primární energii	Cíl pro konečnou spotřebu nebo primární energii ČR má orientační cíl pro konečnou spotřebu pro rok 2020
Povinnosti v oblasti úspor energie (Článek 7 EED)	Posílení povinností v oblasti úspor energie v porovnání se současnou Směrnicí	Oslabení povinností v oblasti úspor energie v porovnání se současnou Směrnicí

Závazný 40% cíl pro rok 2030

Zvýšení původně navrženého 27% cíle pro energetickou účinnost na 40% povede k podstatnému snížení emisí skleníkových plynů v souladu s Pařížskou dohodou a současně posílí energetickou bezpečnost EU, přispěje k vytváření nových pracovních míst a snížení znečištění. Cíl ve výši 30 % by vedl k úsporám energie, které by měly být dosaženy ještě v současném desetiletí. Jakýkoli cíl nižší než 30 % by vedl ke zpomalení tempa zlepšování energetické účinnosti. Zpočátku česká vláda silně podporovala cíl ve výši 27 %, nicméně 26. června 2017 podpořila text schválený ministry pro energetiku, který odkazuje na 30% cíl pro energetickou účinnost. V textu se neuvádí, zda by tento cíl měl být závazný nebo orientační.

Závazné národní cíle pro energetickou účinnost

Závazný cíl pro energetickou účinnost EU, který bude doplněn závaznými cíli a silnými politikami na národních úrovních, poskytne právní jistotu investorům. Česká vláda zpočátku silně podporovala nezávazný cíl EU pro energetickou účinnost do roku 2030, poté ale podpořila text Rady schválený dne 26. června, ze kterého není jasné, zda by cíl EU měl být závazný nebo orientační.

Posílení povinnosti úspory energie (Článek 7)

Článek 7 směrnice o energetické účinnosti stanovuje povinný požadavek, aby členské státy dosáhly každoročně do roku 2020 1,5% úspory energie (z konečné spotřeby energie). Toto ustanovení usnadnilo zavádění národních opatření a zvýšilo tržní příležitosti pro energetickou účinnost. Návrh Komise na rozšíření závazku v oblasti úspor energie po roce 2020 je velmi vítaný. Avšak je potřeba odstranit mezery, které v současné době článek oslabují (např. nezapočítávat spotřebu energie v dopravě nebo nevyužívat dalších výjimek, díky nimž je až čtvrtina energetických úspor vykazovaných členskými státy pouze na papíře). Česká vláda silně prosazuje, aby během jednání v Radě došlo k oslabení Článku 7 a naopak k podpoře textu Rady ze dne 26. června, který výrazně oslabuje dokonce i původní návrh Komise.

Správa Energetické Unie

Téma	Doporučení	Stanovisko ČR
Závazné/Orientační cíle na úrovni EU	Závazné národní cíle	Orientační cíle
Povaha cílů	Lineární trajektorie	Orientační trajektorie
Národní energetické a klimatické plány (NECPs)	Právně závazný formát	pouze částečně závazný formát

Závazné národní cíle pro podíl energie z obnovitelných zdrojů a energetickou účinnost

Návrh na řízení energetické unie by měl zajistit, aby EU dosáhla svých klimaticko-energetických cílů, a to ideálně prostřednictvím znovuzavedení závazných národních cílů pro obnovitelnou energii a energetickou účinnost. Česká vláda toto stanovisko nepodporuje a podepsala společný dokument, v němž obhajuje, že členské státy rozhodnou o svých příspěvcích sami. Pokud příspěvky jednotlivých států dohromady nenaplní závazný cíl EU pro podíl obnovitelných zdrojů, bude aktivován záložní mechanismus. V takovém případě Evropská komise požaduje, aby jednotlivé členské státy zvýšily své minimální příspěvky pro rok 2030 na základě objektivních kritérií stanovených v Příloze návrhu.

Lineární trajektorie

Estonské předsednictví přišlo s úpravou původního návrhu Evropské komise ohledně charakteru trajektorie pro dosažení schválených cílů pro obnovitelné zdroje a energetickou účinnost. Namísto lineární trajektorie navrhuje pouze orientační trajektorii se dvěma kontrolními milníky v letech 2023 a 2025. Lineární trajektorie jsou transparentní a umožňují dobrou kontrolu plnění společných cílů. Umožňují řádné řízení a zajistí, že v případě neplnění společných závazků bude možné přijmout dodatečná opatření. Česká vláda prosazuje, aby trajektorie k dosažení příslušných cílů nemusela být lineární a stanovila kontrolní milníky relativně pozdě ve sledovaném období (do roku 2030).

Právně závazný formát NECP

Evropský účetní dvůr nedávno zveřejnil hodnocení klimaticko-energetické politiky EU a uvedl, že nedostatečně koherentní a pevné řízení energetické unie je hlavní výzvou, které Evropa v současné době čelí při plnění svých politických závazků. Závazný formát Přílohy 1 (NECP) má naprosto zásadní význam pro řešení tohoto problému, neboť jako jediný způsob zajistí porovnatelnost a umožní sledovat pokrok v naplňování závazků. Pomůže to také dodat jistotu investorům.

KONTAKT:

Barbora Urbanová, Centrum pro dopravu a energetiku, barbora.urbanova@ecn.cz, 605 276 909